

י"ז סיון התשפ"ד 23.6.24

נייר עמדה: צעירים חסרי מעש בחברה הבדואית

בישראל כ-280 אלף צעירים בני 18-24 מהחברה הערבית המהווים 30% מהצעירים בישראל, כ-50,000 מתוכם צעירים מהחברה הבדואית. ע"פ ה-OECD חוסר מעש בקרב צעירים- אינם עובדים ואינם לומדים. בשנת 2021 אחוז הצעירים הערבים בני 18-24 הערבים חסרי המעש עמד על 41.9%, ואחוז חסרי המעש בקרב הבדואים בנגב עמד על 54.1%¹ - 27,000 צעירים: 1 מכל 2 צעירים וצעירות בחברה הבדואית הינו חסר מעש.

לחוסר מעש בחברה הערבית השלכות קשות המשפיעות באופן דרמטי על הפרט, הקהילה, החברה והמדינה:

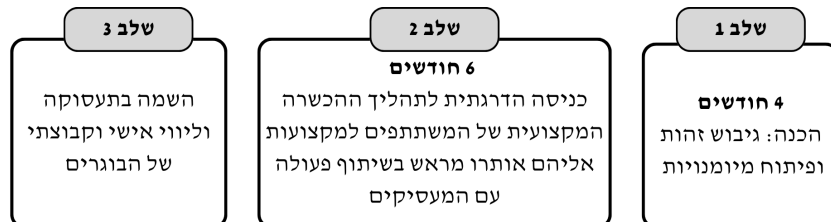
- **אבטלה ועוני:** חוסר מעש בגילאים צעירים מגדיל סיכויי העוני והעמקת הפערים הכלכליים והחברתיים. סיוע בהשתלבות בשלבי המעבר וההסתגלות לעולם התעסוקה עשוי להביא לעצמאות כלכלית. סיוע מסוג זה יתרום בצמצום העומס של שירותי הרווחה והקהילה ובמניעת אבטלה או הכנסה נמוכה בשנות חייהם הבוגרים של הצעירים².
- **פשע ואלימות:** חסרי מעש צעירים מועדים להשתתפות בפשיעה ואלימות, אחת הסיבות נובעת מהקשיים הכלכליים שחווים הצעירים. 48.6% מכלל התיקים הפליליים שנפתחו נגד בני 18-24 במדינה קשורים לצעירים ערבים, במקרים חמורים המעורבות הפלילית עלולה להתדרדר לכדי קשר עם ארגוני פשע³.
- **השפעות פסיכולוגיות ארוכות טווח:** פגיעה בתחושת המסוגלות ומיומנויות בין אישיות, בידוד חברתי וירידה בתחושת השייכות, מצוקות רגשיות כגון דיכאון, חרדות, אלימות במשפחה אובדנות ועוד.

יחד עם הצורך בצמצום תופעת העוני, הפשיעה והאלימות בחברה, שילוב אוכלוסיית הצעירים הערביים בשוק העבודה יכולה להשפיע באופן משמעותי על המשק והכלכלה הישראלית. מתוך הצרכים האדירים שעלו מהשטח, חברנו יחד שלושה ארגונים: אג'יק, מונא ותמר, להקמת תוכנית שתסייע לצעירים חסרי מעש להשתלב בשוק העבודה ובחברה הישראלית.

בשנת 2020 יצא מכרז של מענק חדשנות בתעסוקה על ידי משרד העבודה, במסגרת זו אג'יק זכה בהפעלת המענק. בשיתוף פעולה עם הארגונים תמר ומונא פותחה והוקמה תוכנית "מצפן טק" המיועדת לצעירים ערבים "חסרי מעש". מטרתה לסייע לצעירים אלו לקבל כישורי חיים, מיומנויות תעסוקתיות והכשרה מקצועית על מנת שיוכלו לצאת ממעגלי העוני והסיכון ולהשתלב בתעסוקה איכותית ולהיות בוגרים עצמאיים. התוכנית מלווה את הצעירים לאורך שנה, 5 ימים בשבוע במספר מישורים:

- סדנת הכנה לגיבוש הזהות האישית והתעסוקתית - סדנה קבוצתית למשך 4 חודשים, 5 ימים בשבוע.
- הכשרה מקצועית - הכשרה טכנולוגית בתחום בקרים תעשייתיים, ארדואינו, מדפסות תלת מימד, חיישנים, מצלמות, ורובוטיקה, למשך 6 חודשים הכוללת קבלת תעודה מקצועית והשמה במקום עבודה
- ליווי לאורך תקופת ההשמה וההסתגלות
- ליווי אישי רגשי - להתגברות על חסמים ומצוקות רגשיות.

שילוב זה של מעטפת הוליסטית המלווה את הצעיר ברמה פרטנית, קבוצתית וקהילתית הכוללת קניית כישורים, מיומנויות, סיוע רגשי לצד הכשרה מקצועית יסייעו לצעירים אלו להשתלב בתעסוקה איכותית, להיכנס למסלול חיים נורמטיבי כאזרח פרודוקטיבי ויצרני.

מבנה התוכנית:

¹ צעירים ערבים בישראל: תמונת מצב 2023 | סקירה סטטיסטית. רשות הצעירים, מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

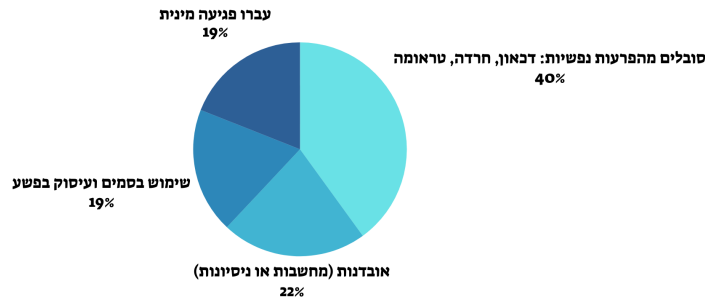
² חוסר מעש בקרב צעירים ערבים בישראל. סאמי מיעארי, ד"ר נסרין חדאד אג'י-יחיא. המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2017.

³ צעירים ערבים בישראל: תמונת מצב 2023 | סקירה סטטיסטית. רשות הצעירים, מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

מצוקות רגשיות והתנהגויות סיכון בקרב משתתפי התוכנית:

צעירים חסרי מעש מאופיינים בחסמים רבים, בין העיקרים שבהם מצוקות רגשיות. בשנה הראשונה תוכנית השתתפו כ-80 צעירים, רובם ככולם נפגשו לראשונה בחייהם אנשי טיפול (פסיכולוגים ועו"סים) מטעם ארגון תמר. במפגש זה נחשפו ועלו מצוקות רגשיות והתנהגויות סיכון של הצעירים. כ-60% מהצעירים מלווים על ידי מלווה תעסוקתית ו-40% הופנו לטיפול על-ידי עו"ס, מתוכם 31% הראו מצוקות נפשיות מורכבות ולכן הופנו לטיפול ע"י פסיכולוג/פסיכיאטר. הסיבות בגינן הופנו לטיפול:

מעסיקים והנגשת עבודה לצעירים ערבים:

ארגון מונא אמון על החיבורים ושיתופי הפעולה בין מעסיקים פוטנציאליים לצעירים. הארגון מכין את הצעירים ברמה המקצועית להשתלבות בתעשייה, ובמקביל את החברות לקבלת הצעירים. הצעירים נחשפים למפעלים וחברות באמצעות סיורים, וכך מכירים סוגים שונים של משרות ותעסוקה.

הנתון שבו כל צעיר/ה שני בחברה הבדואית הינו חסר מעש דורש נקיטת פעולה מיידי. אנו קוראים לאימוץ התוכנית והרחבתה בשנה ה-1: 1,350 משתתפים (הגעה ל-5% מאוכלוסיית חסרי המעש בחברה הבדואית), בשנה ה-2: 2,700 משתתפים (הגעה ל-10% מאוכלוסיית חסרי המעש בחברה הבדואית).